Priority zástupců národnostních menšin v jejich funkčním období

Tento materiál vznikl z iniciativy místopředsedy Rady vlády pro národnostní menšiny (dále jen „Rada“), Martina Herberta Dzingela, a ve spolupráci se sekretariátem Rady. Dokument přináší priority jednotlivých národnostních menšin zasedajících v Radě, které byly komunikovány prostřednictvím jejich zástupkyň a zástupců (dále jen „zástupci“) v Radě.

V průběhu března a dubna 2026 probíhala setkání místopředsedy Rady se zástupci národnostních menšin. Tato setkání byla realizovaná za účasti pracovníků sekretariátu Rady, a to prezenční či distanční formou. Zástupci, kteří se jednání nemohli zúčastnit, měli možnost zaslat své podněty písemně.

V uplynulých měsících proběhla setkání s devíti národnostními menšinami, konkrétně běloruskou, bulharskou, německou, romskou, ruskou, polskou, slovenskou, ukrajinskou a vietnamskou. Zástupce gruzínské národnostní menšiny zaslal své podněty písemně.

Na základě shromážděných podnětů byly identifikovány tematické okruhy a priority, na kterých se dané národnostní menšiny shodují. Tyto okruhy byly pokritizovány dle jejich výskytu a možnosti okamžitého řešení prostřednictvím podpory ze strany vlády ČR. Materiál pak obsahuje rovněž specifické podněty jednotlivých národnostních menšin. Témata a priority obsažené v tomto materiálu se vztahují pouze k agendě národnostních menšin, pokud byly během schůzek identifikovány další oblasti, specificky související např. s otázkou práv cizinců, byli daní zástupci informováni o možnostech postupu v těchto věcech mimo Radu.

Materiál, resp. témata a priority jednotlivých národnostních menšin se vztahují k funkčnímu období jejich zástupců v Radě, tzn. do cca roku 2029.

Tematické okruhy, resp. průřezové priority národnostních menšin

1. Finanční podpora činností ve prospěch národnostních menšin

Zástupci národnostních menšin se shodovali na nedostatečném financování ze strany státu, kdy dlouhodobě zůstává alokace finančních prostředků v jednotlivých dotačních programem neměněna. Tato skutečnost, vzhledem k inflaci a rostoucím výdajům na činnost jejich spolků, představuje dlouhodobou nejistotu a překážku při vykonávání jejich činnosti.

Konkrétně byly identifikovány tyto problémy:

a) Nízká alokace finančních prostředků v jednotlivých programech Ministerstva kultury, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Úřadu vlády České republiky.

b) Administrativní náročnost poskytování dotací a neefektivnost řízení o poskytnutí dotace (nejasný harmonogram zveřejňování výzev, dlouhý proces hodnocení žádostí, výsledky řízení známy až v průběhu roku, ve kterém má již být projekt realizován apod.).

c) Nemožnost víceletého financování v některých programech, kde je to relevantní (např. program na podporu šíření a přijímání informací v jazycích národnostních menšin Ministerstva kultury, jehož účelem je mj. vydávání tiskovin a publikací v jazycích národnostních menšin).

d) Nízká koordinace mezi jednotlivými poskytovateli dotací, včetně jejich administrativní podpory.

2. Podpora národnostně menšinových práv v oblasti kultury, jazyka a vzdělávání

Napříč národnostními menšinami zaznívala potřeba systematické podpory kulturních aktivit, rozvoj metodik v oblasti výuky menšinových jazyků a vzdělávání o národnostních menšinách, čímž by docházelo k podpoře interkulturního soužití. S tím souvisí také důkladnější naplňování mezinárodních smluv v oblasti práv příslušníků národnostních menšin, zejména Rámcové úmluvy o právech příslušníků národnostních menšin.

Z řad jednotlivých národnostních menšin také zazníval požadavek na větší podporu ze strany státních orgánů, ve smyslu pořádání odborných konferencí nebo kulturních aktivit s cílem přiblížit život národnostních menšin široké veřejnosti. Konkrétně byl opakovaně vysloven požadavek na uspořádání společného festivalu národnostních menšin, který by měl osvětovou, vzdělávací, ale i kulturní funkci. Nejen pro tuto aktivitu by měl být zřízen koordinátor, který by informoval o nastávajících kulturních akcích a případně pomáhal s jejich propagací.

3. Boj proti předsudečnému násilí, stereotypům a dezinformacím

Mnoho zástupců národnostních menšin zmiňovalo pocit nejistoty ohrožení jejich vlastního života, a to v souvislosti se stereotypy, předsudky a zejména dezinformacemi, které o nich ve společnosti panují. Identifikovali potřebu osvěty o jejich právech a ochrany před diskriminací. Jako specifické téma poté zmiňovali boj proti dezinformacím, které o národnostních menšinách ve společnosti kolují.

4. Právní a poradenská podpora

Opakovaně zaznívala potřeba dostupného právního poradenství týkající se získání občanství, pobytu či sociální podpory nejen pro nově příchozí, kteří se potenciálně mohou stát příslušníky národnostních menšin, ale i osoby, které na území České republiky dlouhodobě pobývají a zájmy národnostních menšin hájí. Spolky národnostních menšin částečně tuto roli zastanou, ale nemají pro svou činnost v této oblasti kapacity, expertízu ani prostředky. Zároveň zástupci národnostních menšin zdůrazňovali potřebu reflektovat specifické postavení národnostních menšin v legislativním rámci tak, aby odpovídalo reálným životním situacím.

<u>Specifické priority, potřeby a podněty jednotlivých národnostních menšin</u>

Běloruská národnostní menšina

- Potýkají se s problémy jako je zákaz výměny pasů na ambasádách, problematika slučování rodin či přidělování občanství. Všechny tyto skutečnosti vedou k omezené možnosti návštěv příbuzných z Běloruska v ČR.
- Potřebují podporu v oblasti setkávání se, kdy prostory Domu národnostních menšin v Praze jsou nedostatečné. Podpora komunitních center, kde by mohla probíhat např. výuka běloruštiny apod.

Bulharská národnostní menšina

- Návrh vytvoření pozice koordinátora společných aktivit, který by posiloval soudržnost mezi národnostními menšinami, vytvářel by společné programy a aktivity.
- Boj proti dezinformacím, předsudečnému a stereotypnímu chování.
- Lepší koordinace projektů a informovanosti o nich jednotlivých národnostních menšin.

Gruzínská národnostní menšina

- Společná kulturní osvětová aktivita směrem k široké veřejnosti.

Německá národnostní menšina:

- Realizace opatření Evropské charty regionálních či menšinových jazyků a v této souvislosti zvýšit kapacity sekretariátu pro národnostní menšiny.
- Více podporovat informovanost o užívání němčiny jako uživatelského jazyka v osmi okresech, kde byla přijata ochrana částí III Evropské charty regionálních či menšinových jazyků.

Polská národnostní menšina

- Nutnost podpory při komunikaci s obcemi v otázkách jazykových práv (značení, užívání jazyka).
- Víceleté financování vydávání novin a dalších tiskovin v polštině.
- Zachování polského národnostně menšinového vzdělávání, včetně základních škol tzn. malotřídek.

Romská národnostní menšina

- Zřízení romského divadla nebo podobného zařízení, které by mohlo sloužit i jiným menšinám.
- Podpora v boji proti diskriminaci a anticikanismu.
- Zlepšit přehled o počtu příslušníků romské menšiny, který neodpovídá oficiálním statistikám v rámci sčítaní lidu, domů a bytů.

Ruská národnostní menšina

- Potýkají se s problémem omezeného přístupu k občanství a pobytové nejistoty.
- Boj proti dezinformacím, předsudečnému a stereotypnímu chování.
- Péče o ruské hroby.

Slovenská národnostní menšina

- Čelí problémům, které vyplývají z rozpadu společného státu a které nebyly systematicky řešeny. Například přeshraniční péče o seniory, která je velice obtížná v souvislosti se zajištěním zdravotního pojištění nebo pečovatelské služby.
- Podpora výuky slovenských reálií a slovenštiny od předškolního vzdělávání.
- Podpora kultury, zejména zvýšení objemu finančních prostředků.

Ukrajinská národnostní menšina

- Obava z přechodu od krizových opatření k systematické sociální a integrační podpoře. Lidé s dočasnou ochranou čelí nejistotě budoucího statusu, vzdělávání či pracovního uplatnění.
- Podpora mladých, např. prostřednictvím avizovaného Fóra mladých zástupkyň a zástupců NM při Radě.
- Boj proti dezinformacím, předsudečnému a stereotypnímu chování.
- Péče o ukrajinské hroby.
- Zachování paměti.

Vietnamská národnostní menšina

- Problémy s přepisem jmen a příjmení do českých dokladů (nesoulad jazykových a právních systémů).

- Potřeba větší viditelnosti ve výročních zprávách a lepší prezentace aktivit menšiny směrem k většinové společnosti.
- Potřeba místa setkávání, kulturního centra či obdobného místa, kde by bylo možné pořádat různé akce a kde by se mohli scházet. Toto centrum by mělo zejména poradenskou funkci, nemají se na koho obracet s dotazy (jazyková bariéra).